Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (suurkoda)

17. mai 2022*

Eelotsusetaotlus – Direktiiv 93/13/EMÜ – Ebaõiglased tingimused tarbijalepingutes – Võrdväärsuse põhimõte – Tõhususe põhimõte – Täitedokumendiks oleva liisingulepingu sundtäitmise menetlus – Vastuväide täitmise suhtes – Riigisisesed õigusnormid, mis ei luba kohtul, kellele on esitatud niisugune vastuväide, kontrollida täitedokumendi tingimuste ebaõiglast laadi – Täitmisega seotud küsimusi lahendava kohtu pädevus kontrollida omal algatusel tingimuse võimalikku ebaõiglast laadi – Nende tingimuste ebaõiglast laadi kontrollida võimaldava, tavamenetluses esitatava hagi olemasolu – Nõue anda täitemenetluse peatamiseks tagatis

Kohtuasjas C-725/19,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Judecătoria Sectorului 2 Bucureşti (Bukaresti 2. piirkonna esimese astme kohus, Rumeenia) 18. septembri 2019. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 1. oktoobril 2019, menetluses

IO

versus

Impuls Leasing România IFN SA,

EUROOPA KOHUS (suurkoda),

koosseisus: president K. Lenaerts, kodade presidendid A. Arabadjiev, K. Jürimäe, C. Lycourgos, E. Regan, S. Rodin (ettekandja) ja I. Jarukaitis, kohtunikud M. Ilešič, J.-C. Bonichot, M. Safjan, F. Biltgen, P. G. Xuereb, N. Piçarra, L. S. Rossi ja A. Kumin,

kohtujurist: E. Tanchev,

kohtusekretär: ametnik R. Șereș,

arvestades kirjalikku menetlust ja 27. aprilli 2021. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

– Impuls Leasing România IFN SA, esindaja: *avokată* N. M. Ionescu,

– Rumeenia valitsus, esindaja: E. Gane,

* Kohtumenetluse keel: rumeenia.

– Euroopa Komisjon, esindajad: N. Ruiz García, C. Gheorghiu ja M. Carpus Carcea,

olles 15. juuli 2021. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus käsitleb nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes (EÜT 1993, L 95, lk 29; ELT eriväljaanne 15/02, lk 288) tõlgendamist.

2 Taotlus on esitatud IO ja Impuls Leasing România IFN SA (edaspidi „ILR“) vahelises kohtuvaidluses vastuväite üle, mille põhikohtuasja hageja esitas liisingulepinguga seotud sundtäitmise dokumentide peale.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

3 Direktiivi 93/13 kahekümne neljandas põhjenduses on märgitud: „liikmesriikide kohtutel või haldusasutustel peavad olema piisavad ja tõhusad vahendid, et ebaõiglaste tingimuste seadmist tarbijalepingutes takistada“.

4 Direktiivi artikli 6 lõikes 1 on ette nähtud:

„Liikmesriigid sätestavad, et ebaõiglased tingimused lepingus, mille müüja või teenuste osutaja on […] tarbijaga sõlminud, ei ole [siseriiklikes õigusaktides sätestatud tingimustel] tarbijale siduvad ning [et leping jääb muus osas pooltele siduvaks, kui see saab kehtida ka ilma ebaõiglaste tingimusteta].“ [täpsustatud sõnastus]

5 Direktiivi artikli 7 lõikes 1 on sätestatud:

„Liikmesriigid tagavad, et tarbijate ja konkurentide huvides oleksid olemas piisavad ja tõhusad vahendid, et lõpetada ebaõiglaste tingimuste seadmine lepingutes, mis müüjad või teenuste osutajad tarbijatega sõlmivad.“

Rumeenia õigus

6 Tsiviilkohtumenetluse seadustikku muudeti 18. detsembri 2018. aasta seadusega nr 310/2018, millega muudetakse ja täiendatakse seadust nr 134/2010, millega kehtestatakse tsiviilkohtumenetluse seadustik, ja muid õigusakte (Legea nr. 310/2018 pentru modificarea și completarea Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum și modeificarea și completarea altor acte normative) (*Monitorul Oficial al României*, I osa, nr 1074), mis jõustus 21. detsembril 2018. Kuna põhikohtuasjas kõnealune sundtäitmise avaldus esitati 26. märtsil 2019, on selle suhtes kohaldatavad tsiviilkohtumenetluse seadustiku sätted viimati nimetatud seadusega muudetud kujul (edaspidi „muudetud tsiviilkohtumenetluse seadustik“).

7 Muudetud tsiviilkohtumenetluse seadustiku artiklis 24 on sätestatud:

„Uue menetlusseaduse sätteid kohaldatakse üksnes pärast selle jõustumist alustatud menetluste ja sundtäitmiste suhtes.“

8 Muudetud tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 632 lõikes 1 on sätestatud:

„Sundtäitmine toimub üksnes täitedokumendi alusel.“

9 Muudetud tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 638 lõike 1 punktis 4 on ette nähtud:

„Võlatunnistused või muud dokumendid, mida võib seaduse alusel täitmisele pöörata, on samuti sundtäidetavad täitedokumendid.“

10 Muudetud tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 638 lõikes 2 on ette nähtud:

„Lõike 1 punktides 2 ja 4 nimetatud täitedokumentide täitmise peatamist võib nõuda ka sisulistes küsimustes otsuse tegemiseks esitatud hagi raames, mille ese on täitedokumentide tühistamine. Artikli 719 sätteid kohaldatakse analoogia alusel.“

11 Muudetud tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 713 lõikes 2 on sätestatud:

„Kui sundtäitmise alus on muu täitedokument kui kohtulahend, võib vastuväite põhjenduseks tugineda täitedokumendist tuleneva nõude alust puudutavatele fakti- või õigusväidetele ainult juhul, kui seaduses ei ole selle täitedokumendi tühistamiseks ette nähtud ühtegi menetluslikku õiguskaitsevahendit, sealhulgas tavamenetluses esitatavat hagi.“

12 Valitsuse määruse nr 51/1997 liisingutehingute ja liisinguühingute kohta (Ordonanța Guvernului nr. 51/1997 privind operațiunile de leasing și societățile de leasing) artiklis 8 on sätestatud:

„Liisingulepingud ning asjaõiguslikud ja isiklikud tagatised, mis on seatud liisingulepingust tulenevate kohustuste tagamiseks, on täitedokumendid.“

13 Valitsuse määruse nr 51/1997 artiklis 15 on sätestatud:

„Kui lepingus ei ole sätestatud teisiti, on juhul, kui liisinguvõtja/kasutaja ei täida oma kohustust tasuda liisingumakse täielikult kahe järjestikuse kuu jooksul alates liisingulepingus ette nähtud maksetähtajast, liisinguandjal/liisingulepingu rahastajal õigus liisingulepingust taganeda ning liisinguvõtja/kasutaja on kohustatud tagastama kauba ja tasuma kõik võlgnetavad summad kuni liisingulepingus ette nähtud tagastamise kuupäevani.“

14 Valitsuse määruse nr 51/1997 artikli 10 punktis d on sätestatud:

„Liisinguvõtja/kasutaja kohustub tasuma kõik liisingulepingu alusel võlgnetavad summad – liisingumaksed, kindlustusmaksed, maksud, tasud – lepingus ette nähtud ulatuses ja maksetähtaegadel.“

15 Direktiiv 93/13 on Rumeenia õigusesse üle võetud seadusega nr 193/2000 ebaõiglaste tingimuste kohta ettevõtjate ja tarbijate vahel sõlmitud lepingutes (Legea nr. 193/2000 privind clauzele abuzive din contractele încheiate între profesioniști și consumatori).

16 Seaduse nr 193/2000 artiklis 1 on sätestatud:

„1. Ettevõtja ja tarbija vahel kauba müümiseks või teenuste osutamiseks sõlmitud lepingu tingimused peavad olema selged, üheti mõistetavad ning ilma erialateadmisteta arusaadavad.

2. Lepingutingimuse tõlgendamisel tekkinud kahtlust tuleb tõlgendada tarbija kasuks.

3. Ettevõtjal on keelatud lisada tarbijatega sõlmitud lepingutesse ebaõiglasi lepingutingimusi."

17 Seaduse nr 193/2000 artiklis 2 on ette nähtud:

„1. „Tarbija" on iga füüsiline isik või füüsiliste isikute ühendus, kes käesoleva seaduse kohaldamisalasse kuuluva lepingu raames tegutseb eesmärkidel, mis ei ole seotud tema kaubandus-, tööstus- või tootmisalase, käsitööndusliku või vabakutselise tegevusega.

2. „Ettevõtja" on iga füüsiline või juriidiline isik, kes käesoleva seaduse kohaldamisalasse kuuluva lepingu alusel oma kaubandus-, tööstus- või tootmisalases, käsitööndustlikus või kutsetegevuses tegutseb, ning iga muu isik, kes tegutseb neil eesmärkidel selle isiku nimel ja teda esindades."

18 Seaduse nr 193/2000 artiklis 4 on sätestatud:

„1. Lepingutingimus, mille suhtes ei ole tarbijaga eraldi kokku lepitud, loetakse ebaõiglaseks, kui see kutsub vastuolus heausksuse nõudega üksi või koos lepingu teiste tingimustega esile lepingupoolte õiguste ja kohustuste olulise tasakaalustamatuse, mis kahjustab tarbijat.

2. Lepingutingimust ei loeta tarbijaga eraldi kokku lepituks, kui see pandi paika nii, et tarbija ei ole saanud tingimust sisuliselt mõjutada, nagu tüüplepingute puhul või asjaomase kauba või teenuse turul tegutsevate ettevõtjate poolt kasutatud tüüptingimuste puhul.

3. Asjaolu, et lepingutingimuse teatavad aspektid või üks konkreetne tingimus on tarbijaga eraldi kokku lepitud, ei välista käesoleva seaduse sätete kohaldamist lepingu ülejäänud osa suhtes, kui lepingut tervikuna hinnates selgub, et lepingu koostas ettevõtja ühepoolselt. Kui ettevõtja väidab, et tüüptingimus on tarbijaga eraldi kokku lepitud, peab tema seda tõendama.

4. Käesoleva seaduse lahutamatuks osaks olev lisa sisaldab näidisloetelu tingimustest, mida peetakse ebaõiglaseks.

5. Ilma et see piiraks käesoleva seaduse sätete kohaldamist, võetakse lepingutingimuse ebaõiglase laadi hindamisel arvesse:

a) lepingu sõlmimise ajal selle objektiks oleva kauba või teenuse laadi;

b) kõiki lepingu sõlmimiseni viinud asjaolusid;

c) kõiki teisi kõnealuse või muu lepingu tingimusi, millest see sõltub.

6. Tingimuse ebaõiglase laadi hindamine ei ole seotud lepingu põhiobjekti mõiste ega hinna ja tasu sobivusega vastusooritusena pakutavate teenuste või kauba eest, kui kõnealused tingimused on koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles."

19 Seaduse nr 193/2000 artiklis 6 on sätestatud:

„Lepingus sisalduvad ebaõiglased tingimused, mis on tuvastatud kas isiklikult või seaduses selleks volitatud asutuste vahendusel, ei too tarbija suhtes kaasa õiguslikke tagajärgi ja tarbija vastava nõusoleku olemasolu korral jääb leping pooltele siduvaks vaid siis, kui see saab kehtida ka ilma ebaõiglaste tingimusteta.“

20 Seaduse nr 193/2000 lisa lõike 1 punktis i on sätestatud:

„Ebaõiglaseks tingimuseks peetakse lepingutingimust, mis kohustab tarbijat, kes ei täida oma lepingulisi kohustusi, maksma hüvitist, mis on võrreldes ettevõtjale tekitatud kahjuga ebaproportsionaalne.“

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

21 IO sõlmis 20. augustil 2008 äriühinguga ILR 48 kuuks sõiduauto liisingulepingu, mille väärtus oli 7810,94 eurot (käibemaksuta). Lepingu tingimustest nähtub, et rahastatud summa oli 6248,75 eurot, intressimäär 8,25%, laenu andmise tasu oli 4%, mis võrdus 312,44 euroga, ja haldustasu oli 5 eurot kuus. Leping nägi ette, et lepinguliste kohustuste täitmata jätmise korral võib liisinguandja kas nõuda liisinguvõtja lepinguliste kohustuste sundtäitmist, millele lisandub kahjuhüvitise maksmine, või võtta kumulatiivselt või alternatiivselt tarvitusele kõik meetmed, mida ta peab vajalikuks, või lepingust taganeda ilma eelneva etteteatamise või täiendava vajaliku formaalsuseta, ilma kohtu või vahekohtu sekkumiseta, millele lisandub kahjuhüvitise maksmine.

22 Liisinguleping lõpetati 7. detsembril 2009, kuna IO ei suutnud enam kindlaksmääratud liisingumakseid tasuda. Sõiduauto tagastati 19. märtsil 2010 täitedokumendi, s.t selle liisingulepingu alusel ILRile ja müüdi 29. juunil 2010 5 294,12 euro eest (koos käibemaksuga).

23 Pärast lepingust taganemist algatas ILR 15. oktoobril 2010 sundtäitmise menetluse 12 592,32 Rumeenia leu (RON; ligikaudu 2547 eurot) kohta, et sisse nõuda see, mis ollakse võlgu täitedokumendi alusel, nimelt arvete alusel, mis käsitlevad tasumata liisingumakseid, maksekäsu tasusid, leppetrahve, vahetuskursi erinevusi, kindlustust ja täitemenetluse kulusid.

24 ILR esitas 28. märtsil 2013 avalduse IO-lt 70 601,12 Rumeenia leu (ligikaudu 14 280 eurot) sissenõudmiseks täitemenetluse jätkamiseks. Judecătoria Sectorului 1 București (Bukaresti 1. piirkonna esimese astme kohus, Rumeenia) tsiviilasjas tehtud otsusega, mis kuulutati 13. novembril 2015, anti kolmanda isiku suhtes arestimisluba.

25 16. novembril 2016 lõpetati sundtäitmise menetlus kohtutäituri aktiga, sest IO-l ei olnud arestitavat vara.

26 ILR esitas 26. märtsil 2019 IO suhtes uue sundtäitmise avalduse, et nõuda sisse 137 502,84 Rumeenia leu (ligikaudu 27 900 eurot) suurust võlga; see summa sisaldas koostatud ja tasumata maksuarveid, leppetrahve, rahastatud ja seni tagastamata põhiosa, lepinguliste kohustuste täitmata jätmisest tulenevaid võlgu ning sissenõudmiskulusid.

27 Judecătoria Sectorului 2 București (Bukaresti 2. piirkonna esimese astme kohus, Rumeenia) rahuldas 12. aprilli 2019. aasta kohtumäärusega sundtäitmise nõude nõutud summa ulatuses, millele lisandusid täitekulud, mis määrati kohtutäituri aktiga kindlaks hiljem summas 8719,29 Rumeenia leud (ligikaudu 1764 eurot).

28 IO esitas 24. mail 2019 sundtäitmisele vastuväite. Vastuväidet põhjendas ta sellega, et kolmeaastane aegumistähtaeg, mille jooksul ILR võis täitedokumendi alusel – milleks oli liisinguleping – taotleda sundtäitmist ja see saavutada, hakkas kulgema 2010. aastal, kui ta lõpetas liisingumaksete tasumise, ning möödus kuupäeval, mil ILR esitas teise sundtäitmise avalduse. IO tuletab ka meelde, et alguses saadud 6248,75 euro suuruse rahasumma tagasinõudmiseks, millest suure osa oli ta tasunud ajavahemikul 2008–2010, algatas ILR 2019. aastal veel teise sundtäitmise menetluse ligikaudu 30 000 euro ulatuses.

29 ILR väidab omalt poolt vastu, et tal on IO vastu kindlasummaline, rahaline ja sissenõutav nõue, mis koosneb põhiosast, mis oli liisingulepingust taganemise kuupäeval veel tasumata, viivisest, viivituse eest nõutavast leppetrahvist, kindlustusandjale makstud kindlustusmaksetest, sissenõudmistasust ja tasumata arvetel olevatest summadest, kusjuures sellest nõudest arvati maha liisingulepingu esemeks olnud sõiduauto müügihind.

30 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et liisinguleping, mille alusel IO suhtes sundtäitmise menetlust alustati, sisaldab teatavaid tingimusi, mida võiks käsitada ebaõiglasena seaduse nr 193/2000 alusel, millega võeti direktiiv 93/13 üle Rumeenia õigusesse. See kohus tõdeb, et tsiviilkohtumenetluse seadustiku varasema redaktsiooni artikli 713 lõike 2 alusel, enne selle muutmist seadusega nr 310/2018, oli liikmesriigi kohtul lubatud täitmisele vastuväite esitamise korral kontrollida liisingulepingu tingimuste ebaõiglust, kui liisingulepingute tühistamiseks ei olnud ette nähtud erimenetlust. Seevastu muudetud tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 713 lõike 2 kohaselt, mis on kohaldatav põhikohtuasjas, saab see kohus nüüd niisuguste lepingutingimuste ebaõiglast laadi hinnata üksnes siis, kui ei ole ühtegi menetluslikku õiguskaitsevahendit niisuguste lepingute tühistamiseks, sealhulgas tavamenetluses esitatavat hagi. Seadus nr 193/2000 annab aga tarbijatele praegu võimaluse esitada tavamenetluses hagi, mille raames saab liikmesriigi kohus kontrollida lepingutingimuste võimalikku ebaõiglast laadi.

31 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib siiski, et tõhususe põhimõtte kohaselt ei tohi liikmesriikide sundtäitmismehhanismid muuta liidu õigusega tarbijatele antud õiguste kasutamist tegelikult võimatuks või ülemäära keeruliseks. Ent nende õiguste kaitset saab tõhusalt tagada vaid tingimusel, et liikmesriigi menetluskord võimaldab omal algatusel kontrollida lepingutingimuste potentsiaalselt ebaõiglast laadi sundtäitmise menetluse enda raames. Seega esineb kahtlus, kas muudetud tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 713 lõige 2 on direktiiviga 93/13 kooskõlas, arvestades et tarbijad on nüüd kohustatud esitama tavamenetluses hagi, ilma et nad saaksid kasutada neile selle direktiiviga antud õigusi, kui nad esitavad sundtäitmisele vastuväite.

32 Neil tingimustel otsustas Judecătoria Sectorului 2 București (Bukaresti 2. piirkonna esimese astme kohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas tõhususe põhimõtet arvesse võttes tuleb direktiivi 93/13/EMÜ tõlgendada nii, et sellega on vastuolus sellised liikmesriigi õigusnormid nagu kehtivad Rumeenia normid sundtäitmise lubamatuks tunnistamise hagi vastuvõetavuse tingimuste kohta – [muudetud] tsiviilkohtumenetluse seadustiku […] artikli 713 lõige 2 –, mis ei võimalda täitmisele vastuväite esitamise menetluses tarbija taotlusel või kohtu omal algatusel kontrollida, kas täitedokumendiks oleva liisingulepingu tingimused on ebaõiglased, kuna tavamenetluses on võimalik esitada hagi, mille alusel saab kontrollida, kas „tarbija“ ja „ettevõtja“ (müüja või teenuste osutaja) vahel sõlmitud lepingus on selle direktiivi tähenduses ebaõiglasi tingimusi?“

Euroopa Kohtu pädevus

33 ILR väidab, et Euroopa Kohtul puudub pädevus käesolevat eelotsusetaotlust lahendada, sest see käsitleb riigisisese õiguse tõlgendamist.

34 Sellega seoses tuleb üle korrata, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on ELTL artikli 267 järgses menetluses, mis põhineb selgel liikmesriikide kohtute ja Euroopa Kohtu ülesannete eristamisel, põhikohtuasja faktiliste asjaolude hindamine ning riigisisese õiguse tõlgendamine ja tuvastamine üksnes liikmesriigi kohtu pädevuses (14. juuni 2012. aasta kohtuotsus Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, punkt 76 ja seal viidatud kohtupraktika). Sellises menetluses piirdub Euroopa Kohtu pädevus seega üksnes liidu sätete analüüsiga (11. juuli 2018. aasta kohtuotsus Somoza Hermo ja Ilunión Seguridad, C-60/17, EU:C:2018:559, punkt 44).

35 Nii on see käesolevas kohtuasjas.

36 Nimelt piisab, kui tõdeda, et eelotsusetaotluse esitanud kohus palub Euroopa Kohtul tõlgendada direktiivi 93/13, et lahendada ettevõtja ja tarbija vahel sõlmitud lepingut käsitlev vaidlus.

37 Sellest järeldub, et Euroopa Kohus on pädev käesolevale eelotsusetaotlusele vastama.

Eelotsuse küsimuse analüüs

38 Oma küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas direktiivi 93/13 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus riigisisesed õigusnormid, mis ei luba täitmisega seotud küsimusi lahendaval kohtul, kellele on esitatud vastuväide täitedokumendiks oleva liisingulepingu täitmise suhtes – leping, mis on sõlmitud tarbija ja ettevõtja vahel –, omal algatusel või tarbija taotlusel hinnata, kas selle lepingu tingimused on ebaõiglased seetõttu, et on olemas võimalus esitada tavamenetluses hagi, mille menetlemisel saab asja lahendav kohus kontrollida, kas niisuguse lepingu tingimused on ebaõiglased.

39 Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt lähtub direktiiviga 93/13 loodud kaitsesüsteem eeldusest, et tarbija on suhetes ettevõtjaga nõrgemal läbirääkimispositsioonil ja tal on vähem teavet (vt eelkõige 26. jaanuari 2017. aasta kohtuotsus Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, punkt 40 ja seal viidatud kohtupraktika).

40 Seda nõrgemat positsiooni arvestades näeb direktiivi artikli 6 lõige 1 ette, et ebaõiglased lepingutingimused ei ole tarbijale siduvad. Tegemist on imperatiivse sättega, mille eesmärk on asendada lepinguga loodud formaalne tasakaal lepingupoolte õiguste ja kohustuste vahel tegeliku tasakaaluga, mis taastab nendevahelise võrdsuse (vt eelkõige 21. detsembri 2016. aasta kohtuotsus Gutiérrez Naranjo jt, C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, EU:C:2016:980, punktid 53 ja 55, ning 26. jaanuari 2017. aasta kohtuotsus Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, punkt 41).

41 Selles kontekstis on Euroopa Kohus juba mitu korda märkinud, et liikmesriigi kohus peab omal algatusel hindama, kas direktiivi 93/13 kohaldamisalasse kuuluv lepingutingimus on ebaõiglane, tasakaalustades niiviisi tarbija ja ettevõtja vahelist ebavõrdsust, kui talle on teada selleks vajalikud õiguslikud ja faktilised asjaolud (14. märtsi 2013. aasta kohtuotsus Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, punkt 46 ja seal viidatud kohtupraktika; 21. detsembri 2016. aasta kohtuotsus Gutiérrez Naranjo jt, C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, EU:C:2016:980, punkt 58, ning 26. jaanuari 2017. aasta kohtuotsus Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, punkt 43).

42 Peale selle kohustab direktiiv 93/13, nagu nähtub selle artikli 7 lõikest 1 koostoimes kahekümne neljanda põhjendusega, liikmesriike tagama piisavad ja tõhusad vahendid, et lõpetada ebaõiglaste tingimuste seadmine lepingutes, mille ettevõtjad tarbijatega sõlmivad (26. juuni 2019. aasta kohtuotsus Addiko Bank, C-407/18, EU:C:2019:537, punkt 44 ja seal viidatud kohtupraktika).

43 Kuigi Euroopa Kohus on juba korduvalt ning direktiivi 93/13 artikli 6 lõike 1 ja artikli 7 lõike 1 nõudeid arvesse võttes selgitanud, kuidas liikmesriigi kohus peab tagama sellest direktiivist tarbijatele tulenevate õiguste kaitse, siis sellegipoolest ei ole väidetavalt ebaõiglase lepingutingimuse hindamisele kohaldatavad menetlusnormid liidu õiguses põhimõtteliselt ühtlustatud ning järelikult kuuluvad need liikmesriikide riigisisese õiguskorra reguleerimisalasse, seejuures on siiski nõutav, et need ei ole vähem soodsad kui menetlused, mida kohaldatakse riigisisese õiguse kohaldamisalasse kuuluvate samalaadsete olukordade suhtes (võrdväärsuse põhimõte), ja need ei muuda tegelikult võimatuks või ülemäära raskeks liidu õigusega antud õiguste kasutamist (tõhususe põhimõte) (vt eelkõige 26. juuni 2019. aasta kohtuotsus Addiko Bank, C-407/18, EU:C:2019:537, punktid 45 ja 46 ning seal viidatud kohtupraktika).

44 Võrdväärsuse põhimõtte kohta tuleb märkida, et Euroopa Kohtule ei ole esitatud ühtki asjaolu, mis võiks tekitada kahtlusi selles, kas põhikohtuasjas vaatluse all olev normistik on selle põhimõttega kooskõlas.

45 Tõhususe põhimõtte kohta tuleb märkida, et iga juhtumit, mille puhul tekib küsimus, kas riigisisene menetlusnorm muudab liidu õiguse kohaldamise võimatuks või ülemäära raskeks, tuleb analüüsida, võttes arvesse selle normi kohta menetluses tervikuna, menetluse kulgu ja erisusi, võttes vajaduse korral arvesse liikmesriigi õigussüsteemi aluseks olevaid selliseid põhimõtteid, nagu kaitseõiguste tagamine, õiguskindluse põhimõte ja menetluse korrakohane läbiviimine (22. aprilli 2021. aasta kohtuotsus Profi Credit Slovakia, C-485/19, EU:C:2021:313, punkt 53). Sellest hoolimata ei saa menetluste eritunnused kujutada endast tegurit, mis võib mõjutada õiguskaitset, mis peab olema tagatud tarbijatele direktiivi 93/13 sätete alusel (21. aprilli 2016. aasta kohtuotsus Radlinger ja Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, punkt 50 ning seal viidatud kohtupraktika).

46 Lisaks on Euroopa Kohus täpsustanud, et liikmesriikide kohustus tagada õigussubjektidele liidu õigusest tulenevate õiguste tõhusus tähendab eelkõige direktiivist 93/13 tulenevate õiguste puhul tõhusa kohtuliku kaitse nõuet – mida kinnitab selle direktiivi artikli 7 lõige 1 ja mis on sätestatud ka Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklis 47 ning –, mis kehtib muu hulgas sellistele õigustele tuginevate hagide läbivaatamist käsitlevate menetlusnormide kehtestamisel (vt selle kohta 10. juuni 2021. aasta kohtuotsus BNP Paribas Personal Finance, C-776/19–C-782/19, EU:C:2021:470, punkt 29 ja seal viidatud kohtupraktika).

47 Selle kohta on Euroopa Kohus otsustanud, et kui puudub võimalus tõhusalt kontrollida, kas asjaomase lepingu tingimused võivad olla ebaõiglased, ei saa olla tagatud direktiiviga 93/13 antud õiguste järgimine (4. juuni 2020. aasta kohtuotsus Kancelaria Medius, C-495/19, EU:C:2020:431, punkt 35 ja seal viidatud kohtupraktika).

48 Sellest järeldub, et riigisiseste õigustega ette nähtud tingimused, millele viitab direktiivi 93/13 artikli 6 lõige 1, ei tohi kahjustada selle sättega tarbijatele antava õiguse sisu, mille kohaselt ebaõiglaseks loetav lepingutingimus ei ole nende suhtes siduv (21. detsembri 2016. aasta kohtuotsus Gutiérrez Naranjo jt, C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, EU:C:2016:980, punkt 71, ning 26. jaanuari 2017. aasta kohtuotsus Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, punkt 51).

49 Nimelt on Euroopa Kohus juba tõdenud, et tarbijatele nimetatud direktiivist tulenevate õiguste tõhusat kaitset saab tagada üksnes tingimusel, et liikmesriigi menetlussüsteem võimaldab maksekäsumenetluse raames või maksekäsu täitmise menetluses omal algatusel kontrollida asjaomases lepingus sisalduvate tingimuste potentsiaalselt ebaõiglast laadi (vt eelkõige 18. veebruari 2016. aasta kohtuotsus Finanmadrid EFC, C-49/14, EU:C:2016:98, punkt 46, ning 13. septembri 2018. aasta kohtuotsus Profi Credit Polska, C-176/17, EU:C:2018:711, punkt 44).

50 Euroopa Kohus on asunud sellega seoses seisukohale, et eeldusel, et maksekäsu täitmise menetluse staadiumis ei ole ette nähtud, et kohus saaks omal algatusel kontrollida asjaomases lepingus sisalduvate tingimuste potentsiaalselt ebaõiglast laadi, tuleb riigisiseseid õigusnorme pidada direktiiviga 93/13 tagada soovitud kaitse tõhusust kahjustavaks, kui neis normides ei ole nähtud niisugust kontrolli ette maksekäsu tegemise staadiumis või kui niisugune kontroll on nähtud ette ainult juba tehtud maksekäsule vastulause esitamise staadiumis, kui esineb arvestatav risk, et asjasse puutuv tarbija ei esita nõutud vastulauset kas selleks ette nähtud iseäranis lühikese tähtaja tõttu või kulude tõttu, mida kohtusse pöördumine vaidlustatud võlasumma suurust arvestades kaasa tooks, või seetõttu, et riigisisestes õigusnormides ei ole nähtud ette kohustust, et tarbijale tuleb teha teatavaks kogu teave, mis on vajalik, et ta saaks teha kindlaks oma õiguste ulatuse (20. septembri 2018. aasta kohtuotsus EOS KSI Slovensko, C-448/17, EU:C:2018:745, punkt 46 ja seal viidatud kohtupraktika).

51 Samuti on Euroopa Kohus sedastanud, et seda direktiivi tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus niisugused liikmesriigi õigusnormid, mis ei võimalda täitmisega seotud küsimusi lahendaval kohtul hüpoteegi realiseerimise menetluse raames hinnata ei omal algatusel ega ka tarbija taotlusel, kas sissenõutava võla ja täitedokumendi aluseks oleva lepingu tingimus on ebaõiglane, ega kohaldada esialgse õiguskaitse meetmeid, sealhulgas täitmise peatamist, juhul kui selliste meetmete kohaldamine on vajalik vastavat asja sisulises menetluses arutava kohtu – kelle pädevuses on selle lepingutingimuse ebaõigluse kontrollimine – lõpliku otsuse täieliku toime tagamiseks (14. novembri 2013. aasta kohtumäärus Banco Popular Español ja Banco de Valencia, C-537/12 ja C-116/13, EU:C:2013:759, punkt 60, ning 17. juuli 2014. aasta kohtuotsus Sánchez Morcillo ja Abril García, C-169/14, EU:C:2014:2099, punkt 28).

52 Põhikohtuasjas nähtub Euroopa Kohtu käsutuses olevast toimikust, et eelotsusetaotluse esitanud kohus rahuldas 12. aprilli 2019. aasta määruses kõnealuse lepingu sundtäitmise nõude. Peale selle ei näi, et selle lepingu tingimuste võimalikku ebaõiglast laadi oleks varem kohtulikult kontrollitud.

53 Eelotsusetaotlusest ilmneb aga, et muudetud tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 713 lõige 2 ei võimalda täitmisega seotud küsimusi lahendaval kohtul vastuväite puhul sundtäitmisele – kas omal algatusel või tarbija taotlusel – enam kontrollida, kas täitedokumendiks oleva liisingulepingu tingimused on ebaõiglased; põhjuseks on see, et selle kontrolli võib teha asja sisuliselt lahendav kohus, kui ta lahendab tavamenetluses esitatud hagi, mille esitamine ei ole tähtaegadele allutatud, kuivõrd nimetatud kohtul on pädevus täitemenetlus seaduse nr 193/2000 alusel peatada.

54 Tuleb meelde tuletada, et 26. juuni 2019. aasta kohtuotsuse Addiko Bank (C-407/18, EU:C:2019:537) punktis 61 asus Euroopa Kohus seisukohale, et asjaolu, et riigisisese menetlusõiguse kohaselt ei saa ettevõtja ja tarbija sõlmitud hüpoteeklaenulepingu tingimuste võimalikku ebaõiglast laadi kontrollida mitte kohus, kes menetleb sellise lepingu sundtäitmise avaldust, vaid – üksnes hiljem ja sõltuvalt olukorrast – asja sisuliselt läbivaatav kohtus, kellele tarbija on esitanud niisuguse ebaõiglaste tingimuste tühisuse tunnustamise hagi, on ilmselgelt ebapiisav direktiiviga 93/13 ette nähtud tarbijakaitse täieliku tõhususe tagamiseks.

55 Nimelt leidis Euroopa Kohus, et juhul kui sundtäitmise menetlus päädib enne asjas sellise sisulise otsuse tegemist, millega tuvastatakse sundtäitmise aluseks oleva lepingutingimuse ebaõiglane laad ja tunnistatakse seega täitemenetlus tühiseks, ei saa selline otsus anda asjaomasele tarbijale muud kui *a posteriori* kaitset, mis seisneb kahju hüvitamises, mis ei ole aga täielik ega piisav ega kujuta endast piisavat ega tõhusat vahendit, et lõpetada kõnealuse tingimuse kasutamine lepingutes, nagu seda näeb ette direktiivi 93/13 artikli 7 lõige 1 (6. novembri 2019. aasta kohtumäärus BNP Paribas Personal Finance SA Paris Sucursala București ja Secapital, C-75/19, ei avaldata, EU:C:2019:950, punkt 32 ning seal viidatud kohtupraktika).

56 Tõsi küll, erinevalt faktilistest ja menetluslikest asjaoludest kohtuasjades Banco Popular Español ja Banco de Valencia ning Sánchez Morcillo ja Abril García, milles tehti vastavalt 14. novembri 2013. aasta kohtumäärus (C-537/12 ja C-116/13, EU:C:2013:759) ja 17. juuli 2014. aasta kohtuotsus (C-169/14, EU:C:2014:2099) ning milles riigisisene õigus ei võimaldanud kohtul anda esialgset õiguskaitset kuni lepingutingimuste sisulise kontrollimiseni, on käesoleval juhul kohtuasja sisuliselt lahendaval kohtul, kellele on esitatud täitemenetlusest eraldiseisvalt hagi, pädevus viimati nimetatud menetlus peatada.

57 Komisjoni seisukohtadest, millele Rumeenia valitsus ei ole vastu vaielnud, ilmneb siiski, et juhul, kui asja sisuliselt lahendavale kohtule esitatakse eraldiseisev hagi, peab täitemenetluse peatamist sooviv tarbija maksma tagatise, mis arvutatakse hagi eseme väärtuse alusel.

58 Sellega seoses nähtub käesoleva kohtuotsuse punktis 50 viidatud kohtupraktikast, et kulud, mida kohtusse pöördumine vaidlustatud võlasumma suurust arvestades kaasa tooks, ei tohi olla sellised, mis heidutaksid tarbijat kohtusse pöördumast, et kontrollida lepingutingimuste potentsiaalselt ebaõiglast laadi (vt selle kohta 14. juuni 2012. aasta kohtuotsus Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, punkt 54; 18. veebruari 2016. aasta kohtuotsus Finanmadrid EFC, C-49/14, EU:C:2016:98, punktid 52 ja 54, ning 20. septembri 2018. aasta kohtuotsus EOS KSI Slovensko, C-448/17, EU:C:2018:745, punkt 46).

59 On aga tõenäoline, et võlgnikul, kes ei suuda oma maksekohustust täita, ei ole nõutud tagatise andmiseks vajalikke rahalisi vahendeid (26. juuni 2019. aasta kohtuotsus Addiko Bank, C-407/18, EU:C:2019:537, punkt 60). Nii on see seda enam juhul, kui – nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 58 märkis – esitatud hagi eseme väärtus on tunduvalt suurem kui lepingu kogumaksumus, nagu näib olevat käesolevas kohtuasjas.

60 Kõigist eeltoodud kaalutlustest tuleneb, et direktiivi 93/13 artikli 6 lõiget 1 ja artikli 7 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus riigisisesed õigusnormid, mis ei luba täitmisega seotud küsimusi lahendaval kohtul, kellele on täitmise suhtes esitatud vastuväide, omal algatusel või tarbija taotlusel hinnata, kas tarbija ja ettevõtja vahel sõlmitud ja täitedokumendiks oleva lepingu tingimused on ebaõiglased, sest asja sisuliselt lahendav kohus, kellele võidakse esitada tavamenetluses eraldiseisev hagi nõudega kontrollida, kas niisuguse lepingu tingimused võivad olla ebaõiglased, võib täitemenetluse peatada kuni asjas sisulise otsuse tegemiseni üksnes siis, kui makstakse sellises suuruses tagatis, mis võib tõenäoliselt heidutada tarbijat sellist hagi esitamast ja seda menetluses hoidmast.

Kohtukulud

61 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (suurkoda) otsustab:

Nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes artikli 6 lõiget 1 ja artikli 7 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus riigisisesed õigusnormid, mis ei luba täitmisega seotud küsimusi lahendaval kohtul, kellele on täitmise suhtes esitatud vastuväide, omal algatusel või tarbija taotlusel hinnata, kas tarbija ja ettevõtja vahel sõlmitud ja täitedokumendiks oleva lepingu tingimused on ebaõiglased, sest asja sisuliselt lahendav kohus, kellele võidakse esitada tavamenetluses eraldiseisev hagi nõudega kontrollida, kas niisuguse lepingu tingimused võivad olla ebaõiglased, võib täitemenetluse peatada kuni asjas sisulise otsuse tegemiseni üksnes siis, kui makstakse sellises suuruses tagatis, mis võib tõenäoliselt heidutada tarbijat sellist hagi esitamast ja seda menetluses hoidmast.

Allkirjad